

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сипченко О.М.

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Пожитько Ю.С.

ЗОШ I-III ступенів № 10 м. Слов'янська

Моторіна Д.А.

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Подано теоретичний аналіз проблеми взаємодії закладів вищої та середньої освіти засобами проектних технологій. Обґрунтовано поняття «взаємодія», «освітні технології», «проектна технологія» та «проектна діяльність». Установлено, що взаємодія закладів вищої та середньої освіти відбувається між двома системами в певному проміжку часу, і є необхідним компонентом конкретного, кінцевого результату. Виявлено, що модернізація змісту початкової та вищої школи можлива за умови ефективного, творчого впровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання і виховання. Доведено, що одна з найперспективніших складових освітнього процесу – проектна діяльність. Розкрито та проаналізовано досвід реалізації творчого проекту «Вірші Т.Г. Шевченка в дитячих серцях» у рамках співпраці ЗОШ – ЗВО.

Ключові слова: взаємодія, співпраця, освітні технології, проектна технологія, проектна діяльність, учні початкової школи, студенти, майбутні вчителі, загальноосвітня школа, заклад вищої освіти.

Постановка проблеми. Сьогодні в умовах величезних змін у соціальному, економічному житті України перед суспільством стоїть завдання реформування системи освіти, яка буде відповідати викликам нового тисячоліття, забезпечувати випереджальний загальноцивілізаційний розвиток нової генерації педагогічних кадрів, дітей інформаційної епохи, здатних мислити і діяти системно, у повазі до миру, з високим рівнем відповідальності за майбутнє всього живого на Землі. У зв'язку з цим особливої уваги заслуговує проблема творчої взаємодії закладів вищої та середньої освіти.

Імплементация основних положень Закону України «Про вищу освіту», Концепції «Нова українська школа» передбачає вдосконалення організації освітнього простору, навчальної діяльності та поліпшення успішності учнів, ефективний професійний розвиток майбутніх учителів; мобілізацію, розподіл та ефективне використання освітніх ресурсів; формування компетентностей (аналізу сумісної та власної діяльності, постановки мети та проектування змісту освіти, здійснення вибору та побудови траєкторії майбутньої діяльності та ін.), якими оволодівають усі учасники творчої взаємодії: учні, студенти, педагоги, викладачі. Отже, головною передумовою успішного навчання учнів та основою професійного розвитку студентів є активна організація співпраці закладів середньої та вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження процесу взаємодії закладів освіти перебувало в центрі уваги багатьох учених. Так, основу вітчизняних теоретичних досліджень проблеми співпраці між середньою школою та закладами вищої освіти (ЗВО) закладею Е. Буровою, І.Жерноклєєвим, Н. Ямшинською та ін. Аналіз психолого-педагогічних досліджень показав, що проблема напрямів та форм взаємодії вищого педагогічного закладу освіти та загальноосвітньої школи (ЗОШ), зокрема питання

організації та проведення педагогічної практики розкрито в ряді праць О. Абдулліної, В. Гриньової, Р. Куліша, В. Лозової, Г. Троцько та ін.; форм і методів оптимізації та організації навчального процесу у закладах вищої освіти та загальноосвітніх школах було проаналізовано в дослідженнях Ю.Бабанського, С. Годника, С. Гончаренка, І. Прокопенка тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Найгострішою проблемою сучасного суспільства є підготовка підростаючого покоління до реальних умов життя. Разом з тим, як показав аналіз наукових праць українських учених, проблема взаємодії закладів вищої та середньої освіти є надзвичайно актуальною. На сучасному етапі розвитку освіти віддається перевага оновленню освітнього простору, який має бути спрямований на набуття молоддю знань, умінь і навичок, їх трансформацію в компетентності, сприяти особистісному культурному розвитку, розвитку технологій, здатності швидко реагувати на запити часу. Тому особливої уваги потребує переосмислення організації та змісту освітнього процесу сучасної школи та ЗВО на засадах інноваційних технологій, проблема залучення учнів та студентів до проектної діяльності, яка сприятиме розвитку конкурентоздатної, творчої особистості, спроможної до самовизначення, самореалізації, самовдосконалення тощо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті передбачає ґрунтовний аналіз проблеми взаємодії закладів вищої та середньої освіти засобами проектних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні прийнято вважати, що основними напрямками підготовки майбутнього вчителя є комплекс методологічних, педагогічних, методичних проблем, які ставляться і розв'язуються через залучення студентів вищої школи до практичної педагогічної діяльності, спрямованої на підвищення рівня їхнього професіоналіз-

му. Вищезазначене дозволяє констатувати, що від якості та ефективності взаємодії в системі «ЗВО – ЗОШ» залежить успіх роботи цих закладів, основне завдання яких – виховання громадянина української держави.

Сучасні дослідники розглядають поняття «взаємодія» як універсальну властивість усього існуючого світу речей і явищ в їх взаємній зміні, вплив один на одного. Результатом такої взаємодії є якість організації освітнього процесу у вищій і загальноосвітній школі, у межах якої формуються вміння вчитися співпрацювати, що так само вимагає пошуків різноманітних інноваційних форм професійної підготовки майбутнього вчителя [2]. Інші вчені визначають «взаємодію» як міжособистісні об'єктивні зв'язки й відношення, які існують між людьми в соціальних групах [4].

Суголосними є погляди В. Шапари, який вважає, що «взаємодія» – «процес безпосереднього чи опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що породжує їхню взаємну обумовленість і зв'язок» та розрізняє два основних типи міжособистісної взаємодії:

1) співробітництво (кооперація), коли жага кожного з партнерів до своєї мети сприяє або хоча б не перешкоджає реалізації цілей інших;

2) суперництво (конкуренція), коли досягнення мети одним із партнерів утруднюється або унеможливує здійснення цілей іншими учасниками [7, с. 44-45].

У межах нашого дослідження ми розуміємо взаємодію закладів вищої та середньої освіти як процес, що відбувається між двома системами в певному проміжку часу, і є необхідним компонентом конкретного, кінцевого результату. Результатом такої взаємодії визначаємо якість організації освітнього процесу у вищій і загальноосвітній школі, за допомогою якої формуються вміння вчитися співпрацювати, відбувається пошук інноваційних підходів до організації навчальної та виховної діяльності в практиці роботи ЗВО – ЗОШ.

Зазначимо, що модернізація змісту початкової та вищої школи можлива за умови ефективного, творчого впровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання і виховання учнівської молоді. Адже, ученими доведено, що розробка та використання сучасних освітніх технологій, головними аспектами яких є: технологізація всіх видів наукових досліджень (природничих, математичних, хімічних, гуманітарних, соціальних, політологічних, культурологічних тощо); упровадження сучасних комп'ютерних і мережевих технологій; безперервна модернізація та інтеграція науково-дослідних і освітніх систем, підвищення національного престижу освіти, технологій і науки, їх орієнтація на вирішення проблем стійкого розвитку й усунення загроз дестабілізації у глобальному і локальному масштабах; зростання і широке застосування нових інформаційно-освітніх технологій навчання і виховання є потужним інструментом реалізації взаємозв'язку теорії та практики в організації співпраці «закладу вищої освіти – загальноосвітньої школи».

Доречно вказати, що поняття «освітня технологія» трактується багатоваріативно, воно включає «педагогічні технології», до складу яких входять навчальні, виховні технології та технології управ-

ління. С. Сисоева, досліджуючи сутність означеного поняття подає власне його тлумачення. На думку вченої «особистісно орієнтована освітня технологія» – процес і результат створення (проектування) адекватної до потреб і можливостей особистості і суспільства системи соціалізації, особистісного і професійного розвитку людини в освітній установі, яка складається із спеціальним чином сконструйованих під задану мету методологічних, дидактичних, психологічних, інтелектуальних, інформаційних і практичних дій, операцій, прийомів, кроків учасників освітнього процесу, що гарантують досягнення поставлених освітніх цілей і свободу їх свідомого вибору [5, с. 128].

У ході дослідження встановлено, що одна з найперспективніших складових освітнього процесу – проектна діяльність. Ми погоджуємося з думкою В. Слободчикова, який довів, що проектування в освіті – це процес створення нових форм спільності педагогів, учнів, педагогічної громадськості, нового змісту та технологій освіти, нових способів і технік педагогічної діяльності та мислення. Предметом проектування є створення умов (засобів, механізмів) етапу розвитку освіти в цілому, переходу її з одного стану в інший [6, с. 15].

Метод проектів як освітня технологія є сукупністю навчально-пізнавальних прийомів, за допомогою яких учні набувають знання та навички в процесі планування та самостійного виконання певних практичних завдань з обов'язковою презентацією результатів [1]. Проектна технологія ґрунтується на позиціях педагогіки прагматизму, що дозволяє реалізувати принцип «навчання за допомогою діяльності», де діяльність розглядається як творча й активна робота учасників освітнього процесу.

Нам імпонує думка М. Уйсімбаєвої, яка переконана, що важливими ознаками проектною діяльності є спрямованість на розвиток пізнавальних навичок, умінь самостійно конструювати свої знання орієнтуватися в інформаційному просторі, узагальнювати та інтегрувати знання, що отримані з різних джерел у процесі теоретичного і практичного навчання [8, с. 260]. Отже, розглянемо проблему взаємодії закладу вищої та середньої освіти засобами проектною діяльності.

Цікавим для нашого дослідження є досвід взаємодії ДВНЗ «Донбаський Державний педагогічний університет» та загальноосвітньої школи I-III ступенів № 10 м. Слов'янська. Так, у межах співпраці факультету початкової, технологічної та професійної освіти та 3-В класу було розроблено та реалізовано творчий проект «Вірші Т.Г. Шевченка в дитячих серцях» (автор проекту – Ю.С. Пожисько) [3].

Мета проекту полягала у збагаченні знань учнів про життя і творчість Т.Г. Шевченка; вихованні національної самосвідомості учнів, поваги та почуття гордості за Україну; формуванні в дітей громадянської та загальнокультурної компетентностей, ціннісних орієнтацій, бажання читати твори Т.Г. Шевченка; прищепленні любові до національної культури; розвитку творчих здібностей дітей, музичного слуху, почуття ритму, спостережливості; формуванні особистісного досвіду творчої діяльності учнів, умінь працювати в команді; розвитку міжособистісної взаємодії учнів.

Також метою проекту було передбачено розвиток у майбутніх учителів бажання оволодівати сучасними знаннями, зокрема, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; формування здатності до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації з різних джерел та формулювання логічних висновків; до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з дітьми; до розуміння соціального контексту художніх творів; до ефективної міжособистісної взаємодії, зокрема, з учнями та їхніми батьками, учителями тощо; розвиток здатності спілкуватися державною мовою, володіти навичками нормативного літературного мовлення в різних сферах комунікації; до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів; діяти на основі принципів і норм етики (професійної етики вчителя початкової школи), правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі тощо.

Проектом було передбачено організацію та проведення чотирьох етапів, терміни проведення, форми, методи та види роботи: збір інформації; пошукова робота; створення презентації на тему «Пам'ятники Т.Г. Шевченку в різних країнах»; читання віршів; створення папки «Т.Г. Шевченко у нашій пам'яті» з віршами або уривками з віршів, що вчили учні; спілкування з мешканцями різних країн; співпраця зі студентами; відвідування бібліотеки; творча робота з віршами; знайомство з Т.Г. Шевченком – художником; конкурс читців; вивчення пісень на слова Т.Г. Шевченка разом зі студентами; вивчення українських таночків разом зі студентами; інсценування; конкурс «Ерудит»; презентація проекту на сцені ДВНЗ «ДДПУ».

Так, на підготовчому етапі вчителем було здійснено роботу щодо активізації пізнавальної діяльності та формування інтересу в учасників проекту до творчої спадщини Т.Г. Шевченка. Ю. Пожитько було висвітлено біографію, дитинство, роки юнацтва, сім'ю поета, період навчання, представлено досягнення письменника, його творчість та визначено коло питань про які хотіли б дізнатись учні.

Перша зустріч відбулася в центральній міській бібліотеці, де студентами було проведено квест у рамках проекту. Дітей було об'єднано в групи, які мали назву та емблему. Завдання квесту команди виконували в різних залах бібліотеки, які передбачали дослідження і проходження станцій: 1. «Знайомство» (дати відповіді на питання «Так» – «Ні» і зазначити правильну); 2. «Плутанина» (розв'язання секретної шифрограми, у якій приховано відомі українські прислів'я про Т.Г. Шевченка); 3. «Кмітливість» (відновити пропущені слова з рядків поезії Т.Г. Шевченка); 4. «Мистецька» (підібрати поетичні рядки з творів Т.Г. Шевченка, які б відповідали запропонованій ілюстрації, скласти з пазлів картину). Під час проходження завдань квесту дітям було дозволено користуватися книгами, шукати їх на

полицях, звертатися за допомогою до студентів та працівників бібліотеки.

Другий етап проекту проходив у коворкінг-центрі на факультеті ПТПО. Учнів було об'єднано у групи для малювання, квілінгу та пластилінографії за тематикою творів поета. Творча робота учнів супроводжувалась розповіддю про Т.Г. Шевченка – художника. Кожна група отримала вірші або уривки з віршів та творчі завдання. До учасників були закріплені студенти, які під час роботи давали поради, допомагали, підтримували учнів.

Усі знання, що діти отримали під час проведення перших двох етапів, спілкування з учителем та студентами, здобули самостійно, були в нагоді на третьому етапі. Цей етап проекту відбувся в школі. Студентами було розроблено гру змагання «Ерудит». Учні об'єдналися в команди: «Літературознавці», «Несамовиті», «Кмітливі», «Соняшники». У кожній команді був помічник, який у разі виникнення труднощів допомагав учасникам. Перший тур «Мозкова атака» передбачав інтелектуальну та творчу діяльність школярів, а саме: дати відповіді на питання та вклеїти відповідну літеру з варіантом відповіді. У другому турі треба було з'єднати частини одного вірша. Діти із захопленням добирали ілюстрації до поданих рядків і назв віршів. Третій етап проходив у творчій, доброзичливій атмосфері. Діти вирізали, клеїли, складали, розмальовували. Між турами учні декламували вірші, співали пісні на вірші Т.Г. Шевченка, танцювали тощо.

Під час проекту на уроках інформатики діти отримали завдання знайти фотографії пам'ятників Т.Г. Шевченку в різних країнах світу. Вони із задоволенням виконували пошукову роботу. Разом з учителями інформатики учнями було створено слайди та відповідно їх оформлено, розроблено презентацію та представлено на останньому етапі проекту. Також до участі в проєкті було запрошено мешканців інших країн: Америки, Польщі, Німеччини, Болгарії, Ізраїлю, Шотландії, Латвії тощо. Їм було запропоновано прочитати рядки з віршів Т.Г. Шевченка різними мовами. Відео громадян зарубіжних країн із привітанням студентів та учнів увійшло до змісту презентації. Це викликало багато емоцій і довело дітям, що Т.Г. Шевченка дійсно визнають і шанують у всьому світі.

До фінального концерту студенти з учнями вчили пісні на слова українського поета. Постановка танцювальних номерів була здійснена під керівництвом старшого викладача кафедри музики та хореографії, балетмейстера, заслуженого діяча культури України В.Г. Котова.

Четвертий етап проекту, його презентація, відбулися на сцені факультету початкової, технологічної та професійної освіти ДДПУ. На фінальному концерті студенти з учнями разом співали пісні на слова українського поета, демонстрували яскраві танцювальні постановки, розігрували міні-сценки дитинства Т.Г. Шевченка; було проведено конкурс читців, ученицею прочитано вступні рядки «Заповіту» українською, англійською, польською та німецькою мовами; показано презентацію «Пам'ятники Т.Г. Шевченку в різних країнах» та відео-привітання мешканців різних країн. Фінальний концерт відображено на відеохостинговому сайті, URL: <https://youtu.be/3sNp7d5vEKs>.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Ґрунтовне дослідження проблеми реалізації проєктної діяльності в процесі взаємодії закладів вищої та середньої освіти показало позитивну результативність щодо формування ключових компетентностей НУШ в учнів початкових класів та професійних компетентностей в майбутніх учителів. Реалізація творчого проєкту «Вірші Т.Г.Шевченка в дитячих серцях» здійснена за умов багатостороннього типу комунікації; сприятливої, позитивної психологічної атмосфери; дотримання норм спільної праці вчителя, учнів, викладачів та студентів з використанням різноманітних педагогічних прийомів, техноло-

гії формування критичного мислення, створення ситуації успіху, парно-групових, ігрових, інтерактивних, ІКТ-технологій тощо, які спонукали учасників до дослідницької творчої активності, створювали умови для усвідомлення ними матеріалу, узагальнення одержаних знань.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в аналізі досвіду впровадження інноваційних технологій в освітній процес закладів освіти в інших країнах світу в рамках співпраці загальноосвітньої та вищої школи; технологія співпраці загальноосвітньої та вищої школи в контексті створення Європейського освітнього простору тощо.

Список літератури:

1. Бабкіна М.І. Проєктна діяльність як метод формування громадянської активності учнівської молоді [Електронний ресурс] / М.І. Бабкіна. – URL: http://www.rusnauka.com/5_NMIV_2009/Pedagogica/40610.doc.htm.
2. Бурова Е.В. Напрями та форми взаємодії вищих педагогічних закладів і загальноосвітніх шкіл [Електронний ресурс] / Е.В. Бурова // SWorld – Донбаський державний педагогічний університет Слов'янськ, 2014. – URL: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-ofindividual-conferences/march-2014>.
3. Пожитько Ю. Досвід формування ключових компетентностей учнів початкових класів засобами освітніх технологій / Ю. Пожитько, О. Сипченко // Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції. – Бердянськ, 2018.
4. Руденко Л.А. Міжособистісні стосунки як чинник соціального становлення особистості [Електронний ресурс] / Л.А. Руденко. – URL: <http://lib.iitta.gov.ua/7600/1/%D0%A1%D1%82%20%D0%A3%D0%9A%D0%A3.pdf>.
5. Сисоева С.О. Педагогічні технології : коротка характеристика сутнісних ознак. Педагогічний процес : теорія і практика : зб. наук. пр. – 2006. – Вип. 2. – С. 127-131.
6. Слободчиков В.И. Психологические основы личностно-ориентированного образования / В.И. Слободчиков // Мир образования – образование в мире. – 2001. – № 1. – С. 14-18.
7. Сучасний тлумачний психологічний словник / [уклад. В.Б. Шапар]. – Х.: Прапор, 2007. – 640 с.
8. Уйсімбаева М. Проєктна діяльність : теоретичні аспекти / М. Уйсімбаева // Витоки педагогічної майстерності. – 2014. – Вип. 13. – С. 258-263.

Сыпченко О.Н.

Государственное высшее учебное заведение
«Донбасский государственный педагогический университет»

Пожитько Ю.С.

ООШ I-III ступеней № 10 г. Славянска

Моторина Д.А.

Государственное высшее учебное заведение
«Донбасский государственный педагогический университет»

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ УЧРЕЖДЕНИЙ ВЫСШЕГО И СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

Представлен теоретический анализ проблемы взаимодействия учреждений высшего и среднего образования средствами проектных технологий. Обоснованы понятия «взаимодействие», «образовательные технологии», «проектная технология» и «проектная деятельность». Установлено, что модернизация содержания начальной и высшей школы возможна при условии эффективного, творческого внедрения в образовательный процесс инновационных технологий обучения и воспитания. Доказано, что одна из перспективных составляющих образовательного процесса – проектная деятельность. Раскрыт и проанализирован опыт реализации творческого проєкту «Стихи Т.Г. Шевченка в детских сердцах» в рамках сотрудничества ООШ – УВО.

Ключевые слова: взаимодействие, образовательные технологии, проектная технология, проектная деятельность, ученики начальной школы, студенты, будущие учителя, общеобразовательная школа, учреждение высшего образования.

Sypchenko O.M.

Public Higher Education Institution
«Donbass State Pedagogical University»

Pozhitko Y.S.

GES (I-III levels) №10 in Slavyansk

Motorina D.A.

Public Higher Education Institution
«Donbass State Pedagogical University»

THE REALIZATION OF PROJECT ACTIVITY IN THE PROCESS OF INTERACTION OF HIGHER AND SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

Summary

The theoretical analysis of the problem of interaction higher and secondary education institutions by means of design technologies is presented. The concepts of «interaction», «educational technologies», «project technology» and «project activity» are grounded. It is established that the modernization of the content of primary and higher schools is possible on condition of effective, creative introduction in the educational process of innovative technologies of education and upbringing. It is proved that one of the promising components of the educational process is the project activity. The experience of realization of the creative project «The poems of T.G. Shevchenko in children's hearts» is opened and analyzed in the framework of the cooperation of GES – HEI.

Keywords: interaction, educational technologies, project technology, project activity, primary school pupils, students, future teachers, general education school, higher education institution.